

Ik heb het liefst dat mensen wat gaan vrijen wanneer ze na afloop van één van mijn voorstellingen thuiskomen.

Op vraag van HETPALEIS koos Sam Bogaerts voor Elke Van Landeghem om te antwoorden op een aantal vragen over Bogaerts' drijfveren en talenten. Die stellingen zijn daarna op hun beurt voorgelegd aan Sam zelf.

Regisseur, auteur en acteur Sam Bogaerts is artistiek leider van de opleiding drama aan het Conservatorium van Gent. Hij heeft in de loop van de jaren een eigen taal ontwikkeld in het werken met jonge studenten. Elke Van Landeghem is dramaturge, de twee zijn elkaars rechter- en linkerhand.

Elke: Sam wordt gedreven door zijn levenslust en dat voel je in zijn voorstellingen. Hij slaagt erin om, naar Shakespeariaans voorbeeld, zich als observator te distantiëren van de maatschappij. Hij filtert er onderliggende historische en maatschappelijke stromingen uit om ze daarna met veel mensenkennis en antropofilie in een concrete vorm te gieten die theater is.

Sam: Je kan het leven beschouwen als een cadeau of als een opgave. Omdat ik hier geboren ben, kan ik niet anders dan het te zien als een prachtig geschenk. Kiezen voor het leven als een opgave zou mij cynisch en negatief maken. Het lijkt me zinvoller en gewoon plezanter om iets leuks te doen met het leven. Dat bevredigt meer dan erover te klagen. Om mijn keuze te bevestigen voor mezelf, heb ik de behoefte om mijn levenslust uit te dragen en te tonen in mijn theater. Genotzucht en levenslust liggen voor mij heel dicht bij elkaar. Ik vind het fijn als het goed gaat met mensen onderling. Ik heb dat moeten leren om goed met elkaar om te kunnen gaan. Ik vind het ook zeer belangrijk dat de mensen uit mijn ploeg goed overeenkomen. Maar ik mag daarin niet naïef zijn.

Ik heb graag dat er bij het publiek iets blijft hangen na mijn voorstellingen. Dat mag een beeld zijn of een goed gevoel, een ontroering of een troost. Ik heb het liefst dat mensen gaan vrijen als ze thuiskomen. Als ik dat al eens te horen krijg achteraf, ben ik een zeer tevreden man. Ik hoor graag dat mensen zich goed voelen, dat ze leven. Beckett beschreef ooit een beeld van een moeder die een kind baart boven een graf. Die gedachte vind ik maar niks. Het is toch niet omdat je weet dat elk leven eindigt met de dood, dat je daartussen niet mag genieten? Dat je cynisch moet zijn en vooral veel moet huilen? Dat vind ik zinloos. Ik leef graag. Ik besef wel dat alles relatief is en dat een mensenleven in het licht van de kosmos niet veel voorstelt, maar daar heb ik geen last van. Ik heb last van het feit dat iedereen vrijdagavond zo vlug mogelijk thuis wil zijn of aan zee wil geraken en daarom als een zot over de baan racet, zonder enig respect voor elkaar. Eigenlijk heb ik niets liever dan dat we allemaal harmonieus met elkaar omgaan. Veel intolerantie komt voort uit angst.

Elke: Theater is voor Sam een medium dat een passende taal biedt voor dingen die hij op andere manieren niet kan uiten.

Sam: Dat heeft te maken met de mix van ernst en relativering die ik in theater kwijt kan. En die mix kan ik op geen enkel andere manier dan in theater uitdrukken. Ik zou met geschreven woorden in een roman nooit hetzelfde niveau kunnen halen. Ik heb daar woorden én beelden én sferen voor nodig. Zo begon de voorstelling Wraakoefening, een project van het Neder-

landse theater Frascati dat ik enkele weken geleden heb gecoacht, met de projectie van foto's van de dichteres Sylvia Plath. De acteurs waren enkel zichtbaar als ze in het projectielicht stonden. Op die manier ontstonden er soms geestige combinaties van kleuren en verhalen, maar tegelijkertijd was dit heel schrijnend: Plath heeft zichzelf en haar kinderen immers van kant gemaakt. Ernst en humor tegelijk, dat wil ik in theater.

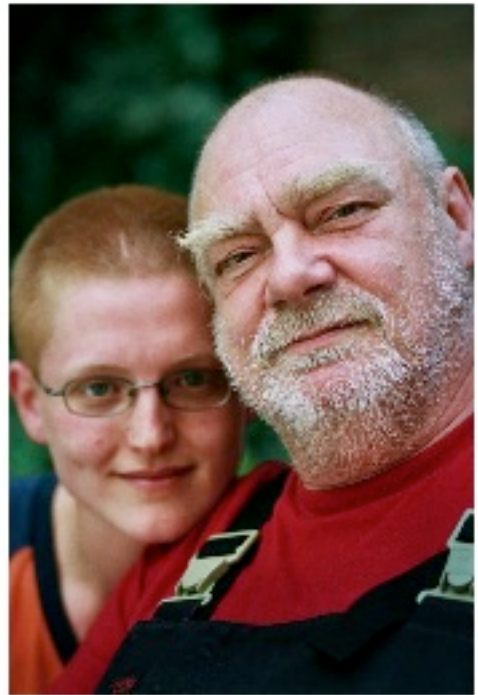
Elke: Hoewel Sam gepassioneerd is door theater, heeft hij op de één of andere manier vrede met de vergankelijke vorm ervan.

Sam: Wat ik twee jaar geleden gemaakt heb, telt niet meer. Dat is voorbij. Ik denk dat je dat moet leren accepteren als een feit. Natuurlijk kan je een voorstelling hernemen, maar ook dan komt onvermijdelijk de laatste voorstelling. Als je die voorstelling dan nog eens herneemt, begin je volgens mij te zeuren. Of spelen er louter zakelijke belangen.

Elke: De manier van kijken en denken van jonge mensen, die in zekere zin nog niet is geïndoctrineerd door wat 'bon ton' is, bevalt Sam enorm, omdat het zijn eigen naïviteit op scherp houdt. Met naïviteit bedoel ik een eerlijkheid en een authenticiteit die nog niet beïnvloed is door de verwachtingen en normen van het circuit.

Sam: De puurheid van die jonge gasten interesseert me. Het houdt bovendien mijn eigen naïviteit scherp. Ik begeleidde vorig jaar een project met oude mensen in een Gents gemeenschapscentrum en ik hield dat daar geen vijf minuten uit. Ik kon niet naar hun klaagesprekken luisteren, alsof zij, op enkele uitzonderingen na, het leven al hadden opgegeven. Ik hoop dat ik op 90-jarige leeftijd de website van één of ander jongerenpanel mag beheren, bibberend in bed met mijn ultramoderne laptop met OS X.

Ik ben er heel trots op dat ik samen met hen HETPALEISdebutanten kan maken en dat ik hen hiervoor een professionele omkadering kan aanbieden. De gasten die elkaar in dit project zullen leren kennen, werken binnen een paar jaar misschien nog steeds samen. Ze hebben allemaal dezelfde dromen, belangstellingen en toekomstplannen. Voor deze eerste editie van HETPALEISdebutanten heb ik mensen gerekruteerd uit de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht, de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, de mimeopleiding, Herman Teirlinckinstituut en mijn eigen opleiding in Gent. Ik heb me beperkt tot acht acteurs en drie theaterkostuumontwerpers. Omdat we buiten gaan werken, is de functie voor een scenograaf voor deze editie weggefallen. Ik wil werken met wat er op de uiteindelijke locatie voor handen is. Buiten spelen, sluit aan bij een persoonlijk onderzoek om weg te trekken van het bevroren toneel. Daar wordt gewerkt en gerepeteerd in een sfeer van veiligheid en zekerheid. Ik werk niet graag op die manier. Ik heb dat soort theater al te veel gezien en meegemaakt. Als je de straat opgaat, moet je alles zelf zien te klaren. Daar herleeft het theater.

Elke: Vanuit zijn eigen schaamteloosheid in het maken van een voorstelling, vanuit het risico dat hij durft te nemen met die jonge gasten, doet Sam zo'n grote vrijheid ontstaan dat die jongeren ook mee dat risico durven nemen om desnoods samen op hun bek te gaan. In die zin lijkt het werkproces me voor hem belangrijker dan het maakproces. Zo twijfelt hij bijvoorbeeld niet om zelfs tijdens de tournee nog grote veranderingen aan te brengen. Voor hem is een voorstelling voornamelijk geslaagd als er nieuwe dingen ontstaan of werden uitgeprobeerd tijdens de voorstellingsreeks.

Sam: Een werkproces en een eindproduct hebben zeker met elkaar te maken. Als de wandeling alsmaar interessanter blijkt te zijn of te worden, kan je dat einddoel eventueel laten vallen. Al mijn voorstellingen zijn gebaseerd op improvisaties en hebben daarom iets dynamisch. Improviseren betekent 'iets laten komen, iets geboren laten worden en iets laten leven'. De kunst is dan om daar kunst van te maken. In het eerste jaar van het Conservatorium laat ik de dramastudenten hiermee beginnen. Tijdens improvisaties vertrekken die jonge spelers vrijwel altijd vanuit de realiteit, bijvoorbeeld vanuit alledaagse handelingen en vragen zoals koffie drinken en vragen hoe het gaat. Vanuit deze realiteit vraag ik hen om een irreële situatie te doen ontstaan, iets dat begint te ruiken naar kunst. Improvisaties krijgen een grote kracht als je de irreële situaties laat groeien vanuit een realistisch vertrekpunt. Goede improvisaties bevatten een aantal vastgelegde ankerpunten en laten de weg tussen die punten vrij.

Ik repeteer zo weinig mogelijk, maar bereid mezelf en mijn acteurs wel goed voor. De echte première is voor mij de eerste try-out. Met mijn volgende voorstelling, Wild vlees, ga ik geen try-outs houden. Ik wil de première ook de echte première laten zijn. We bereiden ons zeer goed voor, we leren elkaar kennen en vertrouwen. Al het materiaal zal er zijn en iedereen weet wat we gaan vertellen. De eerste vraag die ik mijn spelers zal stellen tijdens het repetitieproces is wat hen het meest aanspreekt in het werk van Petronius: welke scène, welke situatie, welke gedachten? Dat zal bij iedereen verschillend zijn, maar actueel, van daaruit vertrekken we. We plaatsen dat alles in kader om niet te ontsporen. In dit geval is dat kader een banket, een receptie. De inhoudelijke voorbereidingen hierrond gebeuren grotendeels per e-mail. Het heeft weinig zin te vroeg op de vloer te gaan, want ik heb geen zin om goede dingen te herhalen om ze dan te bevriezen tot de première. Met Wild vlees maken we jazztheater. Een van de ankerpunten in het 'banket-kader' is dat er gezongen zal worden. Muziek zal een belangrijke plaats in de voorstelling innemen. Ik ben benieuwd of de (jazz)muzikanten, de zangers en de acteurs elkaar echt zullen vinden. Misschien gebeurt dit pas tijdens de tournee en dan zullen we de voorstelling blijven veranderen, aanpassen en uitproberen. So what?¹

¹ De eerste track op de revolutionaire LP 'Kind Of Blue' (1959) van Miles Davis, een compositie van Gil Evans